

експериментальне дослідження ефективності проведеного психологічного супроводження з використанням первинної і повторної психологічної діагностики, а представлені результати підтверджують дійсність такого супроводження. На основі виконаних досліджень по показателям суттєвого сдвигу після проведення формуючого експерименту в експериментальній групі і відсутності суттєвих змін, зокрема тенденції до негативних змін, в контрольній групі визначені основні фактори ефективності психологічного супроводження дітей з аутизмом в дошкільному закладі, якими є: активізація пізнавальних психічних процесів, встановлення емоційного контакту спеціалістів з аутичним дитиною, сенсорна інтеграція аутичних дітей.

Ключові слова: психологічне супроводження, оцінка ефективності психологічного супроводження, критерії ефективності психологічного супроводження, фактори ефективності психологічного супроводження, психологічна діагностика, діти з аутизмом.

Ostrowska K. O., Kachmaryk Kh. V. Evaluating the Effectiveness of Psychological Support for Children with Autism.

In the article the problem of assessing the effectiveness of psychological support for children with autism is analysed. The experimental study of the effectiveness of the psychological support via the second psychological assessment and surveys of parents and professionals is held. The results that confirm its effectiveness are presented. Psychological diagnosis as a method of evaluating the effectiveness of psychological support for children with autism is noted. On the basis of the research key factors of efficiency of psychological support for autistic children in preschool institutions are identified namely: the "cognitive mental processes activation", "emotional contact establishment of specialists with an autistic child", "sensory integration of autistic children to overcome their oversusceptibility".

Keywords: psychological support, evaluation of the effectiveness of psychological support, criteria for efficiency of psychological support, effectiveness factors of psychological support, psychological diagnosis, children with autism.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2016 р.

Статтю прийнято до друку 20.05.2016 р.

УДК: 376-056.34:159.922.76-056.34

Руденко Л. М., Бойко Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ У ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглядаються особливості уваги; як функції, що є частиною психічних процесів; у дітей з ЗПР. Проаналізовано, що специфічною проблемою для дітей з ЗПР є не сформованість пізнавальної, пошукової мотивації; самоконтролю. Обґрунтовано, що на рівень розвитку уваги у дітей найбільш суттєво впливають: мовлення, що розвивається під впливом навчання; наслідування поведінки дорослих; розумова діяльність. Психологічне обстеження за допомогою спостереження, бесіди, методики «Запам'ятай і розстав крапки», методики «Простав значки», методики «Знайди і викресли», методики «Знайди відмінності», методики «Розмалюй другу половинку» підтвердили теоретичний висновок про виснаженість уваги даної категорії дітей та важливості комплексного корекційного впливу. Намічено основні напрямки психокорекційної роботи з урахуванням психологічних особливостей уваги дітей з ЗПР.

Ключові слова: увага, затримка психічного розвитку (ЗПР), нестійкість уваги, відволікаємість.

Проблема вивчення уваги дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) залишається актуальною, так як вона є одним з найважливіших показників при оцінці психічного розвитку дитини. Більш того, дані з спеціальної психології свідчать, що однією з найпоширеніших форм аномалії психіки в ранньому онтогенезі сьогодення є саме ЗПР. Вивченням особливостей пізнавальної сфери дітей з ЗПР, зокрема уваги, займалися такі вчені як Г. Є. Сухарева, Т. А. Власова, М. С. Певзнер, К. С. Лебединська, І.Ф.Марковська, Н. Ф. Добринін, В. І. Лубовський, І. Ю. Кулагіна, Л. М. Жаренкова, Т. Д. Пускарєва, Л.І.Переслені, Н. А. Ципіна, В. В. Лебединський, У. В. Ульяновка та ін.

У дитячому віці уповільнений темп психічного розвитку зустрічається значно частіше, ніж психічне недорозвинення. Зазвичай ЗПР діагностуються у дітей до закінчення дошкільного віку або при вступі до школи. ЗПР проявляється: а) у зниженому загальному запасі знань; б) в обмеженості уявлень; в) в малій інтелектуальній цілеспрямованості [3, с. 82]. Ці діти досить кмітливі в межах наявних знань, значно продуктивніші у використанні допомоги. При цьому в одних випадках на перший план виступатиме затримка розвитку емоційної сфери, а порушення в інтелектуальній сфері виражені не різко. В інших випадках, навпаки, переважає уповільнення розвитку інтелектуальної сфери. Діти із затримкою психічного розвитку, що мають слабку нервову систему, характеризуються нестійкою, поверхневою увагою. В якості базової причини називають розлад діяльності ЦНС, який може бути викликаний генетичними або середовищними факторами.

При затримці психічного розвитку недостатній рівень уваги – одна з істотних і помітних особливостей їхньої пізнавальної діяльності. Т. А. Власова і М. С. Певзнер відзначають, що основною ознакою ЗПР є незрілість емоційно-вольової сфери. Один з проявів цієї незрілості - невміння зосередитися на виконанні навчальних завдань.

Увага є однією з важливих передумов усіх видів діяльності, в першу чергу пізнавальної. Від розвитку і організації уваги залежать якість і успішність засвоєння і розуміння навчального матеріалу. Проблемою вивчення уваги протягом багатьох десятиріч займалися і займаються відомі зарубіжні психологи і педагоги: Е. Тітченер, Дж. Миль, І. Гербарт, Т. Рібо. Серед вітчизняних вчених: С.Л.Рубінштейн, Н. Ф.Добринін, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, Л. Н. Леонтьєв, Р. С. Немов, Г.А.Урунтаєва, Н.Н.Ланге, Ю. В. Гіппенрейтер і багато інших.

Зараз вчені прийшли до висновку, що увага не є окремим психічним процесом, а є психічною функцією, без якої не можуть здійснюватись всі інші психічні явища та феномени. Тобто з увагою пов'язані пізнавальні процеси, вона є частиною всіх вищих психічних функцій. Для пам'яті увага виступає як фактор утримання інформації, для мислення - як фактор правильного розуміння і вирішення задач. В системі міжособистісних відносин увага сприяє кращому взаєморозумінню, адаптації людей один до одного. Тому неможливо розвивати дитину в плані психічних функцій, не зачіпаючи розвитку всіх видів уваги.

Особливості уваги дітей з ЗПР проявляються в її нестійкості, неадекватних коливаннях, що є відображенням незрілості ЦНС; підвищеній відволікаємості, слабкій концентрації на об'єкті внаслідок виснаження ЦНС; характерний надзвичайно обмежений об'єм уваги – в кожному даний момент діти сприймають обмежену кількість інформації, не можуть сприймати ситуацію в цілому, а тільки її окремі елементи, за рахунок цього здійснення діяльності уповільнюється; «генералізована» і «селективна» увага, що проявляються в невмінні зосередитись на суттєвих ознаках через труднощі диференціювання подразників за ступінню тяжкості, у дітей спостерігається залежність уваги від зовнішніх впливів; спостерігається «прилипання» уваги, що виражається в зниженні здатності переключення від одного виду діяльності до іншого. Наявність сторонніх подразників викликає значне уповільнення здійсненої дітьми діяльності і збільшується кількість помилок. В таких умовах спостерігається зниження здатності до розподілу і концентрації уваги. Особливо ці негативні тенденції проявляються якщо виконання завдання здійснюється при наявності однаково діючих мовленнєвих подразників, які мають для дитини велике смислове і емоційне значення. Недоліки організації уваги обумовлені слабким розвитком інтелектуальної активності дітей, недосконалість навиків і вмінь самоконтролю, недостатнім розвитком навчальної мотивації.

Увага дітей даної категорії характеризується наступними нейрофізіологічними особливостями: зниження швидкості переробки інформації, про що свідчить велика тривалість прихованих прийомів реакції вибору на максимальний сигнал в порівнянні з нормою; варіабельність часу реакції вибору перевищує цей показник в нормі, що відображає нестійкість, розсіяність уваги; швидкість переробки сенсорної інформації суттєво залежить від факторів, що одночасно діють на інші аналізатори, що свідчить про зниження здатності розподіляти і концентрувати увагу; динаміка скритих періодів реакції в процесі діяльності вказує на знижену працездатність дітей, що більш яскраво проявляється якщо завдання виконується при одночасному впливі на органи почуттів додаткових подразників. Протягом навчання в молодших класах у дітей з ЗПР виявляється нерівномірність і сповільненість розвитку стійкості уваги, широкий діапазон індивідуальних і вікових відмінностей цієї якості. Початковий рівень стійкості уваги у першокласників з ЗПР приблизно в два рази перевищує показники розумово відсталих ровесників. До четвертого класу стійкість уваги зберігається приблизно на тому ж рівні.

Достатньо рівномірно у дітей з ЗПР проходить розвиток переключення уваги. Рівень розподілу уваги у молодших школярів з ЗПР стрибкоподібно підвищується в період третього року навчання, на відміну від норми розвитку і розумово відсталих, у яких він поступово зростає при переході до кожного наступного року навчання. Довгий період зберігається недостатність довільної уваги, прояви якої проявляються в швидкій виснаженості, слабкої здатності до збереження стійкості [1, с. 16-18].

Вважається, що порушення уваги пов'язано з дисфункцією вегетосудинної регуляції, що веде до порушення інтелектуальної працездатності. В основі порушення - синдром церебральної астенії. Тому

порушення уваги може призводити до погіршення почерку; підвищеної чутливості до шуму, задухи, яскравого світла, призводить до головного болю.

Нестійкість уваги і зниження працездатності у дітей даної категорії мають індивідуальні форми прояву. Т. А. Власова писала про те, що в одних дітей із ЗПР спостерігається максимальна напруга уваги на початку виконання завдання і його поступове зниження. У інших дітей із ЗПР зосередження уваги спостерігається після здійснення будь-якої діяльності. У третіх зосередження уваги періодичне [2, с. 11].

Прояви недостатності уваги у дошкільників із затримкою психічного розвитку виявляються вже при спостереженні за особливостями сприймання ними навколишніх предметів і явищ. Діти погано зосереджуються на одному об'єкті, їх увага нестійка. Ця нестійкість виявляється і в будь-якій іншій діяльності, якою займаються діти.

Порушення уваги у дітей з ЗПР значною мірою пов'язані з низькою працездатністю, підвищеною виснаженістю, які особливо характерні для дітей з органічною недостатністю центральної нервової системи [4, с. 176, 265].

Особливістю уваги, яку потрібно враховувати при дослідженні уваги є тип нервової системи. В. Д. Небиліцин і К. К. Платонов встановили, що різні поєднання властивостей нервової системи можуть сприяти або, навпаки, перешкоджати оптимальному розвитку характеристик уваги. Наприклад, у дітей з сильною і рухомою нервовою системою спостерігається стійка увага, що легко розподіляється та перемикається, а у дітей з інертною і слабкою нервовою системою – нестійка увага.

В учнів із ЗПР зустрічається підвищена виснаженість, що виражається в короточасній продуктивності при виконанні завдань з швидким наростанням помилок у міру досягнення мети. Нерідко при цьому наростаюча неуважність виражається в постійному переключенні уваги на різні об'єкти. Багаторазові прояви недоліків довільної уваги в навчальному процесі характерні для дітей із ЗПР. Ці порушення зустрічаються при втомі, на тлі астенії, при відсутності мотивації до навчальної діяльності. Діти із ЗПР на уроках вкрай неуважні, часто відволікаються, не здатні зосереджено слухати. Відволікання уваги, зниження рівня її концентрації спостерігається при стомленні дітей. Вони перестають сприймати навчальний матеріал, в результаті чого в знаннях утворюються значні прогалини. Певні зовнішні обставини (складність завдання, великий обсяг роботи) можуть виводити школяра з рівноваги, змушують нервувати, знижують концентрацію уваги. Особливо різко проявляються порушення уваги після занять, що вимагають інтенсивного розумового напруження.

Власне безсилля, неможливість зосередитися на завданні викликає у одних роздратування, в інших – категоричну відмову від роботи, особливо якщо потрібно засвоїти новий навчальний матеріал. Як наслідок, у дітей розвивається крайня невпевненість у своїх силах, незадоволеність навчальною діяльністю. Для більшості дітей з ЗПР характерна ослаблена увага до вербальної (словесної) інформації. Навіть під час захоплюючої, цікавої, емоційної розповіді такі діти починають позіхати, відволікатися на сторонні справи, втрачають нитку розповіді вчителя.

Отже, порушення уваги обумовлені функціональними та органічними порушеннями центральної нервової системи і призводить до нездатності зосереджуватися на виконанні завдань ігрового або навчального характеру. Тобто специфічною особливістю для дітей з ЗПР є несформованість пізнавальної, пошукової мотивації (своєрідне відношення до будь-яких інтелектуальних завдань). Діти прагнуть уникнути будь-яких інтелектуальних зусиль. Для них непривабливий момент подолання труднощів (відмова виконувати важке завдання, підміна інтелектуального завдання простішим, ігровим).

У психолого-педагогічних дослідженнях Л. І. Переслені, З. Тржесоглава, Г.І.Жаренкова, В.А.Пермякова, С. А. Домішкєвіч та ін. відзначаються такі особливості уваги дітей з ЗПР:

1. Нестійкість (коливання) уваги, яка веде до зниження продуктивності, обумовлює труднощі виконання завдань, що вимагають постійного контролю, свідчить про незрілість нервової системи. Дитина продуктивно працює протягом 5 - 15 хв. Потім протягом якогось часу, хоча б 3-7 хв., «відпочиває», накопичує сили для наступного робочого циклу. У моменти "відпочинку" дитина «випадає» з діяльності, займаючись сторонніми справами. Після відновлення сил дитина знову здатна до продуктивної діяльності.

2. Знижена концентрація. Виражається в труднощах зосередження на об'єкті діяльності та програмі її виконання, характерна швидка стомлюваність. Ця характеристика вказує на наявність органічних факторів соматичного або церебрально-органічного генезу.

3. Зниження обсягу уваги. Дитина утримує одночасно менший обсяг інформації, ніж той, на основі якого можна ефективно вирішувати ігрові, навчальні та життєві завдання, утруднене сприйняття ситуації в цілому.

4. Знижена вибірковість уваги. Дитина ніби оточена подразниками, що ускладнює виділення мети діяльності та умов її реалізації серед несуттєвих побічних деталей.

5. Знижений розподіл уваги. Дитина не може одночасно виконувати декілька дій, особливо якщо всі вони потребують свідомого контролю, тобто знаходяться на стадії засвоєння.

6. "Прилипання уваги". Виражається в труднощах перемикання з одного виду або знайденого способу діяльності на інший, у відсутності гнучкого реагування на мінливу ситуацію

7. Підвищена відволікаємість [5, с. 9].

Тому порушення довільної уваги у дітей з ЗПР:

- перешкоджають реалізації розумової діяльності;
- не активізують зосередженість і вибірковість пізнавальної діяльності;
- ускладнюють реалізацію процесів сприймання і пам'яті.

Зазначені вище особливості уваги у дітей з ЗПР здебільшого стосуються довільної уваги та перешкоджають реалізації розумової діяльності, не активізують зосередженість і вибірковість пізнавальної діяльності, ускладнюють реалізацію процесів сприймання, пам'яті та мислення.

Потрібно детальніше зупинитись на особливостях порушень уваги у дітей з різними формами ЗПР: конституційна, соматогенна, психогенна, церебро-органічна. Спираючись на класифікацію К.С.Лебединської можна відзначити, що при конституційній формі ЗПР у дітей з інфантілізмом яскраво виражена виснаженість уваги, особливо при інтелектуальних навантаженнях. У той же час в процесі ігрової діяльності продуктивність уваги поліпшується. Ці дані підкреслюють залежність інтелектуальної продуктивності у дітей з інфантілізмом від мотивації. Ряд авторів стверджують, що у дітей з органічним інфантілізмом можна виявити труднощі переключення уваги.

При соматогенній формі ЗПР, при астенії виникають порушення динаміки психічних процесів, які проявляються в коливанні уваги, у зниженні здатності до концентрації уваги.

При психогенній формі психічного розвитку не спостерігається грубих порушень передумов інтелекту: уваги, пам'яті, працездатності вони залишаються відносно збереженими. На думку В.В.Лебединського головним системоутворюючим фактором є зниження мотивації навчальної діяльності, що в значній мірі гальмує їх пізнавальну активність і зниження інтелектуальної продуктивності.

При церебрально-органічній формі психічного розвитку проявляється дефіцитарність інтелекту, а саме пам'яті, уваги, просторового гнозису, праксису й мовлення. Церебральна астения, яка присутня при ЗПР церебрально-органічного генезу, виявляється в підвищеній стомлюваності, в недорозвиненні властивостей уваги і пам'яті. У порівнянні з іншими формами затримки психічного розвитку тут спостерігається виражене недорозвинення стійкості, точності, розподілу уваги.

Основними умовами успішного навчання є наявність інтактних мозкових структур і їх взаємозв'язків, наявність мотивації до навчання і відповідні соціальні умови» [6, с. 11-12].

Отже, потрібно наголосити, що при роботі з неуважними дітьми велике значення має розвиток окремих властивостей уваги:

1. Розвиток концентрації уваги. Основний тип вправ - коректурні завдання, що допомагають розвивати стан внутрішнього зосередження. Рекомендується також використовувати завдання, які вимагають виділення ознак предметів і явищ (методом порівняння); вправи, які базуються на точному відтворенні якогось зразка (послідовність букв, цифр, геометричних візерунків, рухів і т.д.); завдання типу: «переплутані лінії», пошук скритих фігур.

2. Збільшення об'єму уваги і короточасної пам'яті. Вправи базуються на запам'ятовуванні числа і порядку розміщення предметів, які пред'являють за кілька секунд.

3. Тренування розподілу уваги. Основний принцип вправ: дитині пропонується одноразове

виконання двох різнонаправлених завдань (наприклад, читання оповідання і підрахунок ударів олівця по столі; виконання коректурного завдання і прослуховування запису казки і т. д.)

4. Розвиток навички переключення уваги. Виконання коректурних завдань з чергуванням правил викреслювання букв.

З точки зору прогнозу розвитку дитини встановлено, що з віком в процесі навчання і виховання довільна увага дітей із ЗПР в значній мірі піддається корекційному впливу, тобто потрібно спиратись на потенційні можливості. Психологічна корекція порушень уваги вимагає тривалого часу і умов, при яких діти можуть працювати не відволікаючись, поступово набуваючи посидючість і акуратність. Важливо допомагати дитині формувати навик самоконтролю в навчально-виховному процесі, при виконанні розумової діяльності. В цьому процесі можна спиратись на інтереси дітей, особистісно значущі завдання.

Батьки повинні також проводити цілеспрямовані заняття з дітьми. Тільки спільна діяльність педагогів ДНЗ та сім'ї можуть дати позитивні результати в роботі з дітьми з ЗПР, оскільки на розвиток уваги суттєво впливає наслідування і копіювання поведінки дорослих дитиною. Оскільки увага – це психічна функція, що одночасно є характеристикою інших психічних процесів, то систематичні заняття з дитиною на загальний розвиток і інші процеси також будуть корегувати увагу.

Використана література

1. Костенкова Ю. А. Культурологический поход в изучении детей с задержкой психического развития / Ю. А. Костенкова // М.: «Прометей», 2011. – 140 с.
2. Слепович Е. С. Игровая деятельность детей с задержкой психического развития / Е. С. Слепович. – М.: Педагогика, 1990. – 96 с.
3. Мамайчук И. И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук. – СПб.: Речь, 2006. – 400 с.
4. Лубовский В. И. Специальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / [В. И. Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И. Солнцева и др.] - М.: Издат. центр «Академия», 2005. – 464 с.
5. Шевченко С. Г. Обучение детей с задержкой психического развития: Пособие для учителей / С. Г. Шевченко. – М.: Школьная Пресса, 2003. – С. 9-10.
6. Пудова С. И. Особенности зрительного внимания у детей с задержкой психического развития младшего школьного возраста / С. И. Пудова. – СПб., 2011. – 14 с.

References

1. Kostenkova Yu. A. Kul'turolohycheskyj pohod v yzuchenyy detej s zaderzhkoyu psyxycheskoho razvytyya / Yu. A. Kostenkova // М.: «Прометей», 2011. – 140 с.
2. Slepovych E. S. Yhrovaya deyatel'nost' detej s zaderzhkoj psyxycheskoho razvytyya / E. S. Slepovych. – М.: Pedahohyka, 1990. – 96 s.
3. Mamajchuk Y. Y. Psyxokorrekcyonnye texnolohyy dlya detej s problemy v razvytyy / Y. Y. Mamajchuk. – SPb.: Rech", 2006. – 400 s.
4. Lubovskyy V. Y. Specyjal'naya psyxolohyya: Ucheb. posobyе dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenyy / [V. Y. Lubovskyy, T.V.Rozanova, L. Y. Solnceva y dr.] - M.: Yzdat. centr «Akademyya», 2005. – 464 s.
5. Shevchenko S. H. Obuchenye detej s zaderzhkoj psyxycheskoho razvytyya: Posobyе dlya uchytel'ey / S. H. Shevchenko. – М.: Shkol'naya Pressa, 2003. – S. 9-10.
6. Pudova S. Y. Osobennosty zrytel'noho vnymanyya u detej s zaderzhkoj psyxycheskoho razvytyya mladsheho shkol'noho vozrasta / S. Y. Pudova. – SPb., 2011. – 14 s.

Руденко Л. М., Бойко Н. В. Особенности внимания у детей с задержкой психического развития

В статье рассматриваются особенности внимания; как функции, которая является частью психических процессов; у детей с ЗПР. Проанализировано, что специфической проблемой для детей с ЗПР является несформированность познавательной, поисковой мотивации; самоконтроля. Обосновано, что на уровень развития внимания у детей наиболее существенно влияют: речь, развиваемая под воздействием обучения; подражание поведению взрослых; умственная деятельность. Психологическое обследование с помощью наблюдения, беседы, методики «Запомни и расставь точки», методики «Проставь значки», методики «Найди и вычеркни», методики «Найди отличия», методики «Раскрась вторую половинку» подтвердили теоретический вывод про истощение внимания данной категории детей и важности комплексного коррекционного воздействия. Намечены основные направления психокоррекционной работы с учетом психологических особенностей внимания детей с ЗПР.

Ключевые слова: внимание, задержка психического развития (ЗПР), неустойчивость внимания, отвлекаемость.

Rudenko L. M, Boiko N.V Features of attention in children with mental development delay

The article discusses the features of the attention; as a function which is part of mental processes; in children with mental retardation. The article analyses that particular a problem for children with mental development delay is no formation cognitive, searching motivation; self-control. It is proved that on the level of development of attention for children most substantially influence: speech that develops under the influence of education; imitating the behavior of adults; mental activity. Psychological inspection by

means of observation, conversation, method «Remember and dot», method «To put down the icons», method «Find and cross out», method «Find differences», method «Paint mate» was confirmed theoretical conclusion about exhaustion of attention of this category of children and importance of complex correction influence. Are set basic directions of psychological and pedagogical recommendations taking into account of psychological characteristics attention of children with mental retardation.

Keywords: attention, mental development delay (MDD), the instability of attention, distractibility.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2016 р.

Статтю прийнято до друку 27.05.2016 р.

УДК 378.22:376.011.3 – 051(043.5)

Супрун Д.М.

ІЗ ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ І МЕДИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

У статті представлений історико-педагогічний аналіз започаткування академіком НАПН України, заслуженим юристом України Віктором Миколайовичем Синьовим та його науковою школою вивчення науково-дослідної роботи студентів (НДРС) як навчальної дисципліни в системі підготовки пенітенціарних, спеціальних та медичних психологів.

Розкрито форми, методи та засоби науково-дослідної роботи в навчальній та позааудиторній діяльності вищого педагогічного закладу освіти. Представлено методіку проведення основних етапів психолого-педагогічного наукового дослідження. Акцентується увага на професійній спрямованості наукової роботи студентів-дефектологів. Аналізуються конкретні завдання із організації наукового пошуку молодих вчених. Розкриваються перспективи розвитку НДРС в системі підготовки сучасних корекційних педагогів, спеціальних та медичних психологів на кафедрі спеціальної психології і медицини і загалом всього Інституту корекційної педагогіки і психології НПУ ім. М. П. Драгоманова.

Ключові слова: вища школа, корекційна освіта, спеціальна психологія, наукове дослідження, методологія, методика дослідження, етапи наукової роботи.

Психологія як сфера наукових знань змістово сформувалась у філософських глибинах в окрему науку наприкінці XIX ст. Людині іманентно притаманне постійне прагнення пізнавати свій внутрішній світ. Якість пізнання себе й іншої людини чи не найбільше визначається найближчим оточенням кожного із нас, в якому педагоги займають домінуюче місце. Людина, проходячи життєвий шлях, на інтуїтивному рівні стає знавцем життєвої психології.

Особливість місії психолога полягає в тому, що він постійно свої життєві знання збагачує теоретичними. Запорукою успіху на теренах пізнання психології як науки є завчасне залучення до науково-дослідної роботи студентської молоді. Організуючи наукову роботу із майбутніми корекційними педагогами та психологами, кафедра спеціальної психології і медицини Інституту корекційної педагогіки і психології НПУ ім. М. П. Драгоманова спільно із іншими фаховими кафедрами скерувала свої зусилля на опанування студентами основами організації наукової праці як у навчальний так і в позааудиторний час.

Вбачаючи у всебічному залученні до наукової роботи головне покликання вищої школи, ми свою діяльність розпочали із вивчення історії організації цієї справи в столичному педагогічному університеті та в інших ВНЗ України, що займаються підготовкою психологічних кадрів.

Особливий інтерес для сучасної студентської дефектологічної науки викликає досвід педагогів Київського інституту внутрішніх справ. Саме в цьому ВНЗ за ініціативи першого проректора, академіка Віктора Миколайовича Синьова, була запроваджена навчальна дисципліна «Науково-дослідна робота курсантів (студентів)».

Вивчаючи досвід роботи вчених-дефектологів КІВС, ми, насамперед, ставили за мету осмислити масштаб її професійної спрямованості. Дійсно, вивчення зазначеної навчальної дисципліни; розгляд окремих тем у споріднених із нею галузях знань (Педагогіка, Педагогічна психологія, Методика викладання психології, Психолінгвістика тощо); діяльність курсантів і студентів у науковому об'єднанні; проходження різних видів навчальних практик і стажувань; виконання курсових і випускних робіт – було підпорядковане опануванню психологічною наукою і практикою.

Методологічним орієнтиром для розробки сучасної моделі організації НДРС нам слугували історико-педагогічні й науково-методичні розробки сучасних вчених-дефектологів (В. А. Гладуш, Н. П. Кравець, Л. М. Руденко, Є. П. Синьової, Д. І. Шульженко, Л. О. Ханзерук та ін.). Нашими колегами-сучасниками розкрито теоретичні підґрунтя й організаційно-методичні засади студентської наукової